

DAMJAN BLAGOJEVIĆ, DIPL. ING

Sjećanje na odlazak u partizane prve grupe omladinaca iz Gračanice , 31. 08. 1943. godine

Savez komunističke omladine (SKOJ-a, n. u.) u Gračanici, od kraja 1942. godine je bio svakodnevno sve aktivniji tako da je počeo oko sebe okupljati vrlo zapažen broj napredne omladine koja je počela, moglo bi se reći, u određenim prilikama otvoreno manifestovati svoju privrženost NOP-u. Druženje omladine svih nacionalnosti u Gračanici i zajednički izleti u prirodi i na rijeku Spreču su doprinijeli da okupator i njegove sluge počnu shvatati da u ovoj sredini nemaju nikakvog izgleda za uspjeh u ostvarenju svojih ciljeva pod parolom „zavadi pa vladaj“.

Tradicionalno dobri odnosi između Muslimana i Srba, koji uglavnom naseljavaju područje opštine Gračanica, bili su za cijelo vrijeme okupacije na vrlo visokom nivou. Dokaz ovoj tvrdnji je u tome, što su Muslimani uspjeli, da obuzdaju započeti teror jednog broja gradskog i seoskog ološa, na čelu sa ustaškim zlikovcima, braćom Gadže i da spriječe daljnje progone Srba,

kao i fizičke likvidacije srpskih rodoljuba koje su započete 1941. godine. Ovako povoljna klima u međunacionalnim odnosima i međusobno povjerenje su uticali da se omladina Gračanice počne okupljati oko NOP-a pod vođstvom komunista, ilegallaca, među kojima se sa svojim šarmom i velikim organizatorskim sposobnostima posebno isticao tada finansijski službenik Emil Zubanović.

S obzirom da sam u to vrijeme bio vrlo mlad, nije mi bila poznata prava uloga Emila Zubanovića, ali po angažovanosti mojih sestara (Biljane i Nade, n. p.) i iz njihovog međusobnog razgovora, koje sam osluškivao, zaključio sam da se radi o čovjeku koji rukovodi ilegalnom organizacijom, koja okuplja naprednu omladinu u borbi protiv okupatora. Kasnije sam doznao da je Emil Zubanović bio sekretar partijske organizacije i rukovodilac SKOJ-a u Gračanici. Mi mlađi omladinci smo skoro redovno bili pratiloci starije omladine na izletima,

a naročito kad se išlo na kupanje na rijeku Spreču. U ljeto 1943. godine je došlo do izražaja puno jedinstvo i zajedništvo omladine Gračanice, jer se stalno povećavao broj omladinki i omladinaca koji su se kretali u tom krugu i sve se više govorilo o borbi i ratnim uspjesima partizana.

Meni je prvi prišao, u ljeto 1943. godine, Fazlić (Đulejmana) Tajib i saopštio mi neke podatke sa kojima do tada nisam bio upoznat. Rekao mi je da se na Ozrenu nalaze partizanske jedinice, koje su došle iz Crne Gore, a probile su se iz njemačkog okruženja.

Tajib je bio od mene stariji godinu i pol, a nalazio se u Srednjoškolskom domu u Tuzli, pa je bio daleko više informisan od mene o svim zbivanjima u to vrijeme. Pretpostavljam, da je bio i organizovan, jer kad sada usporedim tadašnje njegovo poznavanje političke situacije i njegove stavove prema NOP-u, kao i njegovu aktivnost i nastojanje da mi na najbolji način prikaže neminovnost mog opredjeljenja za NOP, proizlazi da takav nivo znanja nije mogao u to vrijeme imati obični simpatizer NOP-a. Nažalost, to nikada nisam doznao, jer je Tajib poginuo krajem 1943. godine, za vrijeme šeste neprijateljske ofanzive, kao borac Druge krajiške brigade.

S obzirom na ratne okolnosti, nekoliko đaka tadašnje realne gimnazije nisu pohađali redovno školu, nego su kod kuće pri-

Damjan Blagojević, u sredini sa šmajserom

premali razred i polagali ga vanredno pred početak nove školske godine, a među njima sam bio i ja. Razred sam polagao u Tuzli, 30. i 31. avgusta 1943. godine. I na tom putu me je pratio moj nerazdvojni drug Tajib. Kada su nam, 31. avgusta, saopštili rezultate o položenom razredu, prišao mi je Tajib i obavijestio me da su partizanske jedinice oslobodile Gračanicu. Odmah smo se dogovorili da u najkraćem vremenu otputujemo u Gračanicu, kako bi se konačno priključili NOV-i.

Vozom smo se prevezli do Miričine, a odatle smo u Gračanicu išli pješice. Po dolasku u Gračanicu, odmah sam se spremio i uputio na gradsku pijacu. (Gradska pijaca se nalazila gdje je sada glavni park u centru grada). Na pijaci kraj tadašnje gradske vage, bilo je mnoštvo mladih, koji su zajedno sa partizanima igrali su kolo. Bilo je vrlo živo i veselo, uz svirku harmonike, na kojoj je svirao komesar 3. čete, 5. bataljona, 15. majevičke brigade. Sa tim bataljonom će gračanički omladinci krenuli u NOB.

Nakon izvjesnog vremena, nastala je tišina. Komandir čete je naredio da se

svi oni koji dobrovoljno stupaju u redove NOV postroje. U stroju su se našli slijedeći omladinci i omladinke: Jovanović Desimir, obuçar (rođ. 1914.), Jovanović Ankica, đak (rođ. 1925.), Suman Džemal, kovač (rođ. 1922.), Nedeljković Olga, đak (rođ. 1925.), Petrović Nikola, krojač (rođ. 1913.), Sulejmanović Asim, pekar (rođ. 1925.), Blagojević Nada, đak (rođ. 1925.), Blagojević Biljana, đak (rođ. 1927.), Blagojević Damjan, đak (rođ. 1929.), Đogić Ibrahim, krojač (rođ. 1922.), Rešidbegović Dževad, stolar (rođ. 1922.), Nedić Rado, moler (rođ. 1918.), Ristić Stojan, krojač (rođ. 1922.), Pejić Vukosava, zv. Vuka, đak (rođ. 1924.), Čajić Salim, krojač (rođ. 1924.), Omerović Muharem, trgovački pomoćnik (rođ. 1922.), Jaćimović Vida (đak, 1924.).

Kolona je krenula preko Drafnica, Vranovića i Sladne u pravcu Špionice. Jedinice brigade su razmještene u Špionici i u Gornjim i Donjim Hrgovima, gdje su zanoćile. To je bila prva partizanska noć ove grupe gračaničke omladine, koja 31. 08. 1943. godine stupa u redove NOV, da sa puškom u ruci dadne svoj doprinos oslobođenju naše zemlje. Gračanička omladina se uključila u ratni put proslavljene 15. majevičke narodnooslobodilačke udarne brigade, da od Gračanice preko Trebeve, Ozrena, Konjuha i Romanije, uz stalne borbe, preko Crne Gore, Srbije, Bosne i Hrvatske, učestvuje u završnim bitkama u Sloveniji, maja 1945. godine, za konačno oslobađanje naše zemlje.

Od 17 omladinaca i omladinki koji su sačinjavali grupu boraca, koja je stupila u

redove 15. majevičke narodnooslobodilačke udarne brigade, 31. 08. 1943. godine u Gračanici, u borbama je poginulo 5 boraca, a od posljedica ranjavanja i bolesti, neposredno poslije oslobođenja, umrla su još dvojica:

1. Đogić (Huseina) Ibrahim, borac, poginuo 01.10.1943. godine na Moluhama u borbama za prvo oslobođenje Tuzle,

2. Nedeljković (Jove) Olga, bolničarka, poginula krajem decembra 1943. godine, prilikom njemačkog prodora u Centralnu partizansku bolnicu u Šekovićima,

3. Rešidbegović (Sejde) Dževad, komesar čete, poginuo u aprilu 1944. godine u Cvilinama kod Foče,

4. Suman (Sulje) Džemal, vodnik, poginuo jula 1944. godine u Crnoj Gori kod Pljevlja,

5. Jovanović (Steve) Desko, zamjenik komandanta bataljona, poginuo 04. 08. 1944. godine u Srbiji na rijeci Ibar,

6. Čajić (Saliha) Salim, borac, umro 14. 08. 1947. godine u Gračanici od posljedica teškog oboljenja koje je dobio za vrijeme aktivnog učešća u NOV.

7. Omerović (Kahrimana) Muharem, kapetan, umro 25. 10. 1949. godine u Zagrebu od posljedica teškog ranjavanja.

Značaj stupanja ove grupe gračaničke omladine u redove NOV-e, 31. 08. 1943. godine je u tome što je to bilo prvo masovnije uključivanje Gračanlija u ratne jedinice NOV i imalo je velikog odjeka i uticaja na slobodoljubivu omladinu Gračanice, koja se poslije toga još masovnije počela opredjeljivati za NOP i aktivno uključivati u redove NOV. □